

ULAŞTIRMA SİSTEMLERİ

LOJ205

KISA ÖZET

1.ÜNİTE Ulaştırma Kavramı ve Önemi

ULAŞIM GEREKSİNİMİ VE ULAŞTIRMA KAVRAMI

Ulaşım Gereksinimi:

Günlük yaşantımızı düşündüğümüzde, insanın evinden çıkıp, yaşadığı şehrin içinde veya şehirlerarası ya da ülkeler arası seyahat etme durumu artık son derece doğaldır. Bazı insanlar için hareketlilik günlük yaşamda sıkça görülürken bazıları için ömür boyu hiç yer değiştirmeden, aynı yerleşim yerinde yaşamı sonlandırmak mümkündür. Ancak günümüzde daha çok yer değiştiren, seyahat eden ve bunu daha hızlı ulaşım araçlarıyla sıkça gerçekleştiren insan profili öne çıkmaktadır. Bunun nedenleri; ticaret, iş, eğitim, sağlık, spor, kültürel etkinlikler, toplumsal gereklilikler, vb. olabilmektedir. Sürekli gelişen ulaşım, insanların hayatında yüzyıllardır ekonomik ve sosyokültürel gelişim için yaşamsal bir faktör olmuştur. Uygun ulaşım olanaklarının varlığı ya da yokluğu nedeniyle; uluslar, bölgeler, şehirler, endüstriler, kurumlar, işletmeler gelişmiş ya da geri kalmıştır. Ulaştırma, insanların medeni yaşam gereksinimini karşılayan temel araçlardan birisi durumundadır.

Ulaştırma coğrafi noktalar arasında mekân ve zaman ilişkilerinin kurulmasını sağlar. **Ulaşımı gerektiren** faaliyetler; üretim, tüketim, ticaret, savunma, sosyal yaşam ve hizmetler (turizm, finansal, eğitsel, sportif, dini hizmetler, vb.) gibi yaşamın her noktasında, her anında karşımıza çıkmaktadır. Ulaştırma gereksinimi; farklı araçlarla ve farklı yüzeylerde (kara, suda, havada), insanın gerek kendisini, gerekse ihtiyaç duyduğu malları ve hizmetleri bir yerden diğer bir yere çok miktarda ve hızlı şekilde ulaşım zorunluluğundan kaynaklanır.

Ulaştırma Kavramı

Ulaştırmanın Tanımı:

Ulaştırma (taşımacılık) insanın, canlı ve cansız diğer varlıkların bir noktadan diğer bir noktaya belli bir amaçla yer değiştirmesini sağlayan bir hizmettir. Başka bir deyişle ulaşım, bir yarar sağlamak üzere, kişilerin ve eşyanın uygun ve ekonomik biçimde yer değiştirmelerini sağlamaktır. Bu yer değişimi yeryüzünde (kara, hava ve su yüzeylerinde), yer altında (tüneller, metro, iletim hatları) veya dünya sınırları dışında (uzay yolculuğu) olabilir. Yer değiştirmeyi gerektiren hemen her durum için ulaşım sistemlerinden yararlanılır. Olayın büyüklüğü, etki alanı ve aciliyetine göre gereksinim duyulan ulaşım altyapısı, ulaşım aracı ve ulaşım hızı talebi de değişebilir. İngilizcede; "transport", "transportation" kelimeleriyle ifade edilen ulaşım, Osmanlıcada "münakale", "münakalat" kelimelerine karşılık gelir. Günümüzde aynı anlama gelen "nakliye" ve "taşımacılık" kelimeleri de kullanılmaktadır.

Ulaştırma Hizmetinin Özellikleri:

Ulaştırmanın belirgin özelliği, onun hareket eden bir hizmet olmasıdır. Bu hareket özelliği hız faktörünü ve kapıdan kapıya ya da terminalden terminale, güvenilir ve belli sıklıkta ulaşımı kapsar. Diğer bir faktör hem yolcu hem de yük için ulaşım aracı kullanılmasıdır. Yolcu için bu aracın emniyetli ve rahat olması önemlidir. Yük için taşımaya hazırlık, kapasite, yükleme ve boşaltma için uygunluk ve bunun maliyeti, araçlar kapsamında ele alınır.

Ulaştırma hizmeti stoklanamaz: Ulaştırma bir hizmettir ve tüm hizmetlerde olduğu gibi stoklanamaz. Ulaştırma hizmeti gereksinim duyulduğunda hazır olmalı ve hemen kullanılmalıdır.

Ulaştırma taşınabilir bir hizmettir: Ulaştırma tüm hizmetlerde olduğu gibi soyut özelliklere sahip olan, yer değiştirebilen ve farklı yerlere taşınarak sınırlanabilen bir hizmettir.

Ulaştırma hizmetlerinde sabit maliyetler yüksektir: Ulaştırma altyapı yatırımları genellikle; bir defalık, uzun vadeli ve büyük tutarlı yatırımlardır. Dolayısıyla ulaştırma hizmeti içinde sabit maliyetin payı, ulaştırma türüne göre değişmekle birlikte, genellikle çok yüksektir.

Ulaştırma yatırımları jeopolitik ve coğrafik yapıya göre şekillenir: Ulaştırma yatırımlarının gerçekleştirilmesi ve farklı ulaşım türleri arasında tercihler genellikle doğal çevreye bağlı olarak şekillenir. Denize kıyısı olan, iç suyolları taşımaya uygun ülkelerde su yolu taşımacılığı iyi bir yatırım tercihi olabilir.

Ulaştırma sistemlerinde genellikle tek yönlü taşıma yapılır: Boru hatları, yapısı gereği yalnızca tek yönlü akış sağlar. Diğer ulaşım türlerinde de, genellikle aynı zaman diliminde ters yönlü talep yetersizdir. Bu nedenle, her iki yöne doğru, her zaman uygun doluluğu sağlamak çok zordur.

Ulaştırma tarifesini etkileyen pek çok faktör vardır: Tarifede; güzergâh, zaman, sıklık ve fiyat gibi unsurlar tanımlanır. Kullanıcıyı doğrudan etkileyen en dikkat çekici unsur olan fiyat genellikle ne tekel ne de kâr amaçlıdır.

Ulaştırmanın yönlendirici etkisi önemlidir: Ulaştırma hizmetinin yeterli miktarda ve gerekli standartta sunulması, bulunduğu yeri çekim alanına dönüştürür. Üretim yeri, hedef pazar, kaynaklar ve iş birliği yapılacak ortakların seçimi ulaştırma olanaklarıyla anlamlı hale gelir.

Ulaştırma yatırımlarının yönünü teknolojik gelişmeler belirler: Özellikle taşıtların hızı, kapasitesi, emniyeti ve yakıt verimliliği ile ilgili teknolojik gelişmeler ulaştırmanın belirleyicisi durumundadır.

Ulaştırma hizmetinin sunumu meteorolojik koşullardan etkilenir: Çok sıcak ve çok soğuk iklim kuşağındaki yerlerde ulaştırma maliyetlerini arttıran ek çalışmaların yapılması zorunludur. Ortalama iklim kuşaklarında da ani yağışlar, kar, buz, sis, bulut, vb. meteorolojik olaylar ulaştırmanın akışını ve hızını etkiler.

Ulaştırma Sisteminin Temel Unsurları

Ulaştırma kavramı içinde ele almamız gereken diğer bir konu bu süreçte yer alan unsurlardır. Ulaştırmanın gerçekleşebilmesi için mutlaka bir ulaşım yolu, ulaşım aracı, taşıyan ve taşınan olmalıdır.

Ulaşım yolu (taşıma yolu), üzerinde veya içinde uygun ulaşım araçlarıyla yolcu ve yükün birlikte veya ayrı ayrı taşındığı hatlardır. Bunlar yer yüzeyinde, yeraltında, suda veya havada yapılandırılmış yollardır.

Ulaşım aracı/taşıt, yolcu ve yükü bir yerden başka bir yere taşımaya yarayan araçlardır. En ilkel taşıma aracı olan arabalı ve arabasız hayvanlardan, motorsuz kara taşıtı bisikletten, ilkel deniz taşıtı saldan, kamyon, gemi, uçak ve hızlı trenlere kadar kara, deniz, hava ve demiryolu taşıtlarının tümü ulaşım aracı kavramı içindedir.

Taşınan, her türlü yük ve yolculardır. Taşınanlar, özelliklerini vurgulamak, önem derecesini belirtmek ve fiyatını saptamak açısından tür ve değer itibarıyla sınıflandırılır.

Yük, ulaşım araçlarıyla bir noktadan diğerine taşınan, insan dışındaki her türlü canlı ve cansız varlıklardır. Yük sınıflamasında farklı yaklaşımlar olabilmektedir. Bazen insan dışında kalan eşya, posta, canlı hayvan gibi tüm unsurların yük kavramı içine alındığı görülür.

Taşıyan (ulaştırmacı, taşıyıcı), yolcu ve/veya yükü belli bir yerden ulaşım aracı ile alıp belli bir yere emniyetli, sağlam, tam ve zamanlı olarak götürecektir, taşımayı gerçekleştirecek işletmecidir.

Taşıma sözleşmesi, taşıyan ile taşınan ya da taşıtan arasında yolcu ve yükün taşıma kurallarına ve anlaşma koşullarına uygun şekilde taşınmasını sağlamayı amaçlayan yazılı belgedir.

Ulaştırımda Taraflar

Ulaştırmanın tarafları kullanıcılar, hizmeti sunanlar ve devlettir. **Ulaştırma kullanıcıları** genel olarak yolcular, hammadde-malzeme-mal tedarikçileri ve alıcılarıdır. Bunlar arasında ulaştırımdan en çok etkilenen kullanıcı grubu işletmeler olmaktadır. Ulaştırmanın ekonomik etkisi doğrudan işletmeler üzerindedir. Ulaştırma ile ilgili taraflardan ikinci önemli grup **ulaştırma hizmet sunucularıdır**. Bunlar, ulaştırma hizmetlerini bireysel olarak ya da bir işletme veya örgüt (dernek) çatısı altında sürdüren **taşıyıcılarıdır**.

Ulaştırma ile ilgili üçüncü taraf **devlettir**. Devlet, önemli bir ekonomik katalizör, istihdam kaynağı, milli savunma aracı, aynı zamanda çevre ve enerji kaynakları üzerinde ve çeşitli sosyal etkileri olan bir güç alanı olması dolayısıyla ulaştırma ile yakından ilgilidir.

ULAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE YARARLARI

Ulaştırmanın Önemi

Ulaştırmanın önemini bu bölümde tarihsel gelişim, ekonomik, sosyal, çevresel ve politik etkiler çerçevesinde ele alacağız.

Ulaştırmanın Tarihsel Önemi

Ulaştırmanın tarihsel gelişimi anlaşıldığında önemi de açıkça ortaya çıkacaktır. İlk çağlarda geçici yer değiştirme hareketlerinin temel nedenlerini beslenme, ticaret, spor ve inançlar oluşturmuştur. İnsanlar önce avladıkları hayvanları, daha sonra da ürettikleri tarımsal ve endüstriyel malları taşımak durumunda kalmışlardır.

Roma İmparatorluğu döneminde ise hem turistik hem de ticari amaçlı seyahatin gelişmesi, nitelikli **karayolu** yapımına önem verilmesine neden olmuştur. Bu dönemde yollar mermer ve benzeri sert ve dayanıklı maddelerle kaplanmıştır. Romalılar günümüzdekine benzer toplama ve aktarma merkezleri ve tüm yerleşim yerlerini Roma'ya bağlayan yollar yapmıştır. *"Bütün yollar Roma'ya çıkar."* Sözü bu durumun sonucudur.

Ulaştırmanın Ekonomik Önemi

Ekonomik faaliyetler; tarım, sanayi ve hizmetler şeklinde sınıflandırılır. Ulaştırma faaliyetleri hizmetler kapsamında ele alınır ve son yıllarda en hızlı gelişim gösteren sektörlerden birisidir. Dünya Ticaret Örgütü'nün 12 grup hizmet sınıflamasından biri ulaştırma hizmetleridir. Bir ekonominin büyümesi özellikle ulaştırma ve haberleşme alt sektörlerinin gelişimine bağlıdır.

Çünkü bunlar, diğer pek çok sektörün faaliyetlerinde neredeyse, “olmazsa olmaz” sağlayıcı durumundadır.

Zaman faydasının anlamı ise, gereksinim duyulduğu zamanda ulaştırma hizmetinin hazır olmasıdır. Birçok mal için üretim ve tüketim açısından özel zamanlar vardır. Zamanından önce ya da sonra bulunan mal değersiz veya yüksek maliyetli olur.

Ulaştırmanın Sosyal Önemi

Medeniyetin gelişimi, ulaştırma sistemlerinin gelişmesiyle doğrudan ilişkilidir. Ulaştırma sistemi yeni bir sosyal yapının oluşturulmasına yardım eder. İyi ulaştırma sistemleri insanların refahını ve ömrünü arttıran etki yapar.

Ulaştırmanın Çevresel Önemi

Ulaştırmanın (taşımacılığın) sayısız faydaları ve olumlu etkileri yanında karşılanamayan maliyetleri de mevcuttur. Ulaştırma bazen çevreyi ve doğal kaynakları kirletmektedir. Son yıllarda ulaştırmanın çevre üzerindeki olumsuz etkileri dikkat çekmeye başlamıştır.

Ulaştırmanın Politik Önemi

Ulaştırmanın önemli rol oynadığı alanlardan birisi de **savunma** olmuştur. Milli savunma açısından doğru ulaştırma sistemlerinin seçimi ve desteklenmesi devletin önemli bir görevi olagelmıştır. Örneğin Türk Kurtuluş Savaşı'nda demiryollarının yetersizliğinden ve karayollarının olmamasından dolayı yaşanan zorluklar tarih sayfalarında önemli yer tutmaktadır.

Ulaştırmanın Yararları

Ulaştırmanın önemini değişik yönleriyle ele alırken yararlarını da yer yer vurguladık. Tek bir başlık altında ve özet olarak ulaştırmanın yararlarını aşağıda tekrar ele alalım. Bunları incelediğinizde ulaştırma işlevi olmadan lojistikten söz etmenin olanaksızlığını göreceksiniz.

Ulaştırma, üretim faktörlerinin, kaynakların, girdilerin, üretim ortamına akışını sağlayarak üretim yapmayı olanaklı kılar. Ulaştırma var olan üretim kapasitesinin arttırılmasını sağlar. **Ulaştırma, ticareti en yakından en uzak mesafeye kadar olanaklı kılar.** Ticari hareketler mal değişimi, hizmetlerin talep edilen yere ulaştırılarak sunumu ancak ulaştırma işleviyle gerçekleşir.

Ulaştırmanın değer artırıcı etkisi vardır. Ulaştırma sayesinde mallar ve hizmetler yer değiştirme, gereksinim duyulan yerlere ulaştırma olanağına kavuşur. Böylece bulunduğu yerde değersiz olan mallar, doğal kaynaklar, çevre güzellikleri, yetenekler, bilgi teknolojisi, vb. ya bunların talep edilen yere taşınmasıyla ya da talep sahiplerinin bu unsurların bulunduğu yere getirilmesiyle değerlendirilir.

Ulaştırmanın, maliyetleri düşürücü etkisi vardır. Ulaştırma aslında kendisi maliyet doğuran bir faktör olmakla birlikte, mal ve hizmet üretimi ve ticaretine sağladığı toplam katkı sayesinde mal ve hizmetlerin maliyetlerini düşürücü etki yapar.

Ulaştırmanın gelir arttırıcı etkisi vardır. Ulaştırma ekonomik gelişmenin dinamosudur. Pek çok sektöre doğrudan ya da dolaylı iş olanağı sunar. Araç, yedek parça, aksesuar, yakıt, yağ, boya ve altyapı tesis üreticileri, bakım ve onarım hizmeti sağlayanlar, işletmeciler, dü-

zenleyici-denetleyici-planlayıcı kuruluşlar, mimarlar, mühendisler, teknisyenler, muhasebeciler, pazarlamacılar, finans kuruluşları, vs. tüm bunları ve daha pek çok tarafı ulaştırma yatırım ve işletme projeleri bir araya getirir. Bu sayede iş olanağı ve gelir kaynağı oluşturur.

Ulaştırma, küresel ekonomiyi ve çağdaş yönetim yaklaşımlarını uygulama olanağı sağlar. Küresel boyutta ekonomik, sosyal ve politik uygulamalar ulaştırma sayesinde yapılabilir. Entegrasyonu en geniş anlamda uygulama olanağı sağlar.

Ulaştırma sosyal ve siyasal bütünleşmeyi sağlar. Ulaştırma olanakları sayesinde iç güvenlik ve milli savunma hizmetleri geniş bir alanda etkili şekilde uygulanabilir. Toplumda amaç birliği, kaynakların adil paylaşımı, demokratik hakların kullanımı, yönetime ve gönüllü hizmetlere katılma duygusu güçlendirilebilir.

Ulaştırma olağanüstü durumlarda kurtarıcı rol oynar. Savaş durumunda, doğal afetlerde, salgın hastalıkta ulaştırma olanakları seferber edilerek en kısa zamanda en etkili şekilde sorun çözme yoluna gidilir.

ULAŞTIRMA TÜRLERİ

Daha önce de ele aldığımız gibi, insanların ve yüklerin hızlı, emniyetli, rahat ve ekonomik bir şekilde yer değişimi önemli bir ihtiyaçtır. Günümüzde bu temel ulaştırma gereksinimini karşılayacak uygun ulaştırma türleri (ulaşım modları) geliştirilmiş durumdadır. Bu ulaştırma türlerine, bunların entegrasyonuna ve karşılaştırılmasına kitabımızın ileriki ünitelerinde daha ayrıntılı bir şekilde yer vereceğiz.

Karayollarının Önemi

Karayolu ulaşım sistemleri; taşıtlar, teknoloji, insan, ağlar, terminaller, düzenlemeler, bilgi-iletişim ve lojistik hizmet uygulamalarından oluşmaktadır. Karayolları arz ve talebin buluşmasında, destek hizmetlerin oluşmasında, devlet hizmetlerinin yürütülmesinde önemli bir etki-leşim alanıdır. Karayoluyla taşımacılık en küçük yerleşim biriminde, yerel ya da ulusal düzeyde veya uluslararası olabilmektedir.

Demiryollarının Önemi

Demiryolu, büyük hacimli ve uzak mesafeli taşımalarda en uygun sistemlerden biridir. Yolcu taşımacılığında hem uzun hem de kısa mesafede, emniyetli ve dakik toplu taşıma olanağı sunar. Nispeten geniş ve düz arazi koşullarında daha uygun bir seçenektir. Demiryolunda demir tekerlek ile demiryol arasındaki sürtünme, karayolundaki lastik tekerlek ile beton/asfalt yol arasındaki sürtünmeden daha az olduğundan, birim taşıma başına enerji tüketimi daha azdır.

Deniz ve İç Su Yollarının Önemi

Deniz yolu yolcu taşımacılığı daha çok ada ve yarımada üzerine kurulu yerlerde günlük şehir içi (deniz otobüsü) taşımacılığında ya da okyanus aşırı lüks turistik (kurvaziyer) turları kapsayan iki uç yolcu grubuna hitap eder. Yük taşımacılığında ise uluslararası ticaretin en önemli unsuru deniz taşımacılığı olmaktadır.

Hava Yollarının Önemi

Hava taşımacılığı hız avantajı yanında sürekli artan kapasite, uzun menzil ve emniyet özellikleriyle çağdaş ulaşım türüdür. Hava yolu endüstrisi özel coğrafi yollar gerektirmeden, yeryüzüyle en az temas yoluyla, insanları ve yükleri çıkış noktasından varış noktasına ulaştırmaktadır.

Boru Hatlarının Önemi

Boru hatları ile taşımacılık mülkiyet, taşınan yük ve fiziki görünüm itibariyle özel bir ulaştırma türüdür. Yalnızca akışkanlığı olan veya başka bir yardımcı madde kullanılarak uygulanan, basınçla akıtılan yüklerin tek yönlü olarak taşınabildiği bir ulaşım alt sektörüdür.

Bilgi ve İletişim Ağlarının Önemi

Bilgi ve iletişim alanı gelişmeye ve yeniliklere en açık alanlardan biridir. Genellikle ulaştırma ile birlikte ekonomik etkinliğe katılan, çoğu zaman ulaştırma hizmetine de ulaşmayı sağlayan bir yardımcı hizmet sektörüdür. Bilgi çağı işletmeleri, bilgi ekonomisi faaliyetleri ancak ulaştırma, bilgi ve iletişim ağlarıyla çağdaş işlevlerini yerine getirebilmektedir. Çağımızın en önemli ekonomik unsuru (ve bazı yargılara göre tek üretim faktörü) haline gelen bilginin taşınması da önemli bir sorundur.

ULAŞTIRMA VE LOJİSTİK İLİŞKİSİ

Lojistik hem kamu hem de özel sektörde malzeme ve bilgi akışı ile ilgili planlama ve kontrol anlamında kullanılmaktadır. Yaygın ifadesiyle lojistik; doğru malzemenin, doğru yere, doğru zamanda getirilmesi ve bunun en uygun maliyetle, en uygun tatmini sağlayacak şekilde yapılmasıdır. Diğer bir deyişle lojistik sistem, ulaştırma hizmetleri yoluyla bağlantıların oluşturulmasıdır. **Ulaştırma maliyeti**, birim taşıma fiyatlarıyla taşınan miktar ilişkilendirilerek oluşan taşıma bedelidir.

Bu Özetin tamamını, Çıkmış Sorularını, Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...

Tıklayınız

<https://www.kolaysinavlar.com/ulastirma-sistemleri-ady212u?search=LOJ205U>